

بررسی سیاست‌ها و راهبردهای توسعه گردشگری در مناطق آزاد تجاری با تاکید بر

نظم و امنیت اجتماعی: مطالعه موردی منطقه آزاد قشم

سیدخلیل سیدعلی پور،^۱ ابراهیم رستم گورانی،^۲ سیدمهدی حسینی^۳

تاریخ دریافت: ۹۲/۰۲/۲۷
تاریخ پذیرش: ۹۲/۰۵/۱۹

از صفحه ۹۱ تا ۱۲۴

بزهشنامه جغرافیای انتظامی
سال دوم، شماره ششم، تابستان ۱۳۹۳

چکیده

اهمیت صنعت گردشگری به اندازه‌ای است که بسیاری از کشورهای توسعه یافته دنیا نظیر؛ آلمان، فرانسه، سوئیس در رقابتی تنگاتنگ و در پی بهره‌گیری هرچه بیشتر از مزایا و فواید اقتصادی و اجتماعی- فرهنگی این حوزه، توجه و تمرکز خود را بر توسعه روز افزون این صنعت معطوف نموده‌اند. جزیره پهنلور قشم از جمله مکان‌هایی است که از قابلیت‌های گردشگری بالایی برخوردار است که با داشتن چشم‌اندازهای مختلف طبیعی و انسانی گام اول در راستای شناخت طبیعت ایران و تلاش در ثبت این آثار در سازمان‌های جهانی برداشته شده است. تأسیس و ثبت اولین پارک طبیعت ایران و خاورمیانه در همین راستا بوده است. منطقه آزاد از زمان تأسیس در قشم فراز و نشیب‌های زیادی را پشت سر گذاشته است. اما تحولاتی که در زمینه گردشگری در این منطقه رخ داده، نشان دهنده فعالیت روزافزون منطقه آزاد بوده است. آگاهی از کمبودها و تنگناهای بخش گردشگری می‌تواند زمینه شکوفایی و توسعه پایدار را فراهم کند. هدف از این پژوهش؛ بررسی سیاست‌ها و راهبردهای توسعه گردشگری در قشم است. برنامه‌ریزی در این زمینه و استفاده از فرصت‌ها و نقاط قوت در قشم می‌تواند در آینده‌ای نزدیک این منطقه را از نظر جذب گردشگر در رتبه بالایی قرار دهد. از طرفی توجه به نظم و امنیت اجتماعی در قشم با توجه به رشد جمعیتی این منطقه در سال‌های اخیر یکی از ضرورت‌های توسعه گردشگری است. این پژوهش با روش توصیفی^۱ تحلیلی و با استفاده از مدل SWOT انجام شده است. نتایج به دست آمده از این پژوهش بیانگر این است که تدوین طرح جامع گردشگری و راهبردها و سیاست‌های کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت می‌تواند با شناسایی نقاط قوت و فرصت‌ها، زمینه شکوفایی گردشگری را فراهم نماید و از طرفی تهدیدات و نقاط ضعف را به حداقل برساند. کمبود امکانات و خدمات در سایت‌های پارک طبیعت، عدم تبلیغات در رسانه‌های داخلی و خارجی، نبود نیروی انسانی متخصص در زمینه گردشگری در بدنه منطقه آزاد قشم و عدم جذب سرمایه‌گذار خارجی از مهمترین مشکلات بخش گردشگری در منطقه آزاد قشم است. همچنین در زمینه امنیت اجتماعی در آینده منطقه آزاد با مشکلاتی مواجه خواهد بود و در صورت فقدان اقدامات اصولی، نامنی در مناطق گردشگری افزایش خواهد یافت.

کلید واژه‌ها: راهبردها و سیاست‌ها، گردشگری، مناطق آزاد تجاری، امنیت اجتماعی، منطقه آزاد قشم.

۱- استادیار و عضو هیات علمی پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی، نویسنده مسئول: seyedkhalilsap@yahoo.com

۲- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، مرکز دکتری دانشگاه پیام نور تهران.

۳- استادیار گروه مدیریت، واحد فیروزکوه، دانشگاه آزاد اسلامی، فیروزکوه، ایران.

مقدمه

توسعه چشمگیر صنعت گردشگری در دهه‌های اخیر، این صنعت را به صورت یکی از فعالیت‌های مهم اقتصادی، اجتماعی بسیاری از کشورهای جهان درآورده است به گونه‌ای که می‌توان از آن به مثابه یک نظام جامع در راستای تسهیل و یکی کردن امور فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی جوامع یاد کرد.

بخش گردشگری همچنین توانسته در اقتصاد جوامع نقش مهمی را ایفا کند و شناسایی دقیق بازار رمز توسعه آن می‌باشد. از طرفی اگرچه گردشگری یک تعریف بین‌المللی است، اما بسیاری از افراد و سازمان‌ها در بازار محلی یا ملی در این بخش اشتغال دارند و در نتیجه گردشگری داخلی در چرخه اقتصاد ملی جایگاه ویژه‌ای دارد (لومسدن، ۱۳۸۶: ۳۲). صنعت گردشگری که بنا به تعریف سازمان جهانی گردشگری صنعت نامرئی عصر حاضر می‌باشد، توانسته درصد بالایی از درآمد اکثر کشورهای جهان را به خود اختصاص دهد، با این حال کشور ما ایران از دیدنی‌ترین کشورهای جهان و جزو ده کشور اول جهان از لحاظ جاذبه‌های گردشگری و جزو پنج کشور اول جهان از نظر تنوع گردشگری و سه کشور اول از نظر تنوع صنایع دستی می‌باشد اما به لحاظ بازار گردشگری در وضعیت مناسبی به سر نمی‌برد (جعفری، ۲۰۰۰: ۲۴). در این میان کشورهایی که بتوانند با استفاده از بازاریابی مناسب برای جامعه مهمان و در راستای منافع جامعه مهمان بازار گردشگری خود را رونق بخشند، برنده واقعی عرضه و تقاضا در صنعت پر رونق گردشگری هستند.

امنیت، رفیع‌ترین ارزش یک جامعه است که بر پایه روابط و مناسبات سازگار برای به‌وجود آمدن جامعه امن طراحی می‌شود. با مروری بر متون علمی درمی‌یابیم که امنیت همیشه از دغدغه‌های اساسی و حیاتی جوامع بوده است. تا پیش از پایان جنگ سرد، امنیت به طور عمده مفهومی سیاسی و نظامی داشت و به عنوان حفاظت دولت از قلمرو ملی و نظارت بر کنترل بر مردم تعریف می‌شد. بدین ترتیب، در مباحث مربوط به امنیت، نه امنیت انسانی مدنظر بوده و نه حاکمیت جمعی، اما جهان دوقطبی با ماهیت دولت محوری که اساس امنیت سیاسی و نظامی را تشکیل می‌داد، اکنون تا حدود زیادی تغییر شکل داده است. یکی از پیامدهای این تحول، پدید آمدن جهانی تازه است

که در آن دولت دیگر تنها بازیگر سیاسی در صحنه‌ی جهانی نیست و امنیت دیگر تنها به دولت‌ها مربوط نمی‌شود.

توجه به مقوله نظم و امنیت اجتماعی در تمامی زمینه‌ها به‌ویژه در زمینه جذب گردشگری از اهمیت زیادی برخوردار است. امروزه گردشگران به مساله امنیت توجه زیادی دارند و مکان‌هایی را برای گذران اوقات فراغت انتخاب می‌کنند که از امنیت کافی برخوردار است. رشد و توسعه قشم طی سال‌های اخیر در زمینه‌های مختلف سبب شده که همانند شهرهای هرمزگان به مکان ورود مهاجران تبدیل شود. این امر می‌تواند در آینده تاثیرات زیادی را در ابعاد مختلف امنیت در قشم بر جای بگذارد.

استان هرمزگان در جنوب کشور به واسطه وجود جزایر، اماکن تاریخی، سواحل متعدد و پدیده‌های طبیعی دیگر توانسته بخشی از توجهات گردشگری داخلی و خارجی را به خود جلب کند. جزیره قشم به عنوان بزرگترین جزیره ایرانی در خاورمیانه با داشتن جاذبه‌های متنوع و بکر توانسته مقصد گردشگران داخلی و خارجی باشد. منطقه آزاد از زمان تاسیس در زمینه گردشگری و توسعه آن در جزیره قشم فعالیت‌ها و برنامه‌هایی را آغاز کرده است (انوار، ۱۳۸۴: ۴۵).

بیان مسئله

بسیاری از کارشناسان و متخصصین حوزه گردشگری آثار و پیامدهای توسعه گردشگری را به شرح زیر ذکر می‌کنند (ریان، ۱۹۹۵: ۴۳):

- تضمین حفظ و توسعه زیربنای فیزیکی و خدمات رفاهی عمومی؛
- حفاظت و صیانت از آثار و ابنیه تاریخی؛
- توسعه تجهیزات و خدمات زیر بنایی؛
- ایجاد فرصت‌های جدید اشتغال، ارزآوری و ارتقای سطح زندگی ساکنان مقاصد گردشگری؛

- حفظ و اشاعه هنرهای سنتی و آداب و رسوم باستانی؛
- احیای هویت فرهنگی و احساس غرور ملی؛
- افزایش تبادلات فرهنگی.

در این میان برخی کم توجهی‌ها در این صنعت نظیر عدم مدیریت صحیح منابع و گاهی تمرکز بیش از حد برخی جوامع و دولت‌ها به توسعه بعد اقتصادی این پدیده زمینه‌ساز بروز مشکلات بسیاری نظیر از بین بردن منابع طبیعی، تاریخی و فرهنگی ملل و در نهایت، فنا شدن سرمایه‌های متعلق به نسل‌های آتی می‌شود. از سوی دیگر دو ویژگی خاص برنامه‌ریزی در صنعت گردشگری؛ یعنی پیچیده بودن (درب‌گیری بخش‌های مختلف اقتصادی^۵ اجتماعی) و متعلق بودن آن به یک منطقه خاص سبب شده تا ارائه الگوی جامع و واحد در راستای توسعه پایدار گردشگری امری دشوار باشد (گی، ۱۳۸۶: ۳۵۴).

با توجه به قدمت تاریخی، منابع غنی جذب گردشگر و ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل موجود در سطح جزیره قشم و همچنین با توجه به تاسیس پارک طبیعت در این منطقه به عنوان اولین پارک طبیعت خاورمیانه بررسی سیاست‌ها و راهبردهای توسعه گردشگری با توجه به نقش منطقه آزاد قشم از اهمیت خاصی برخوردار است. تدوین راهبردهای عملی در این منطقه می‌تواند در جذب گردشگران داخلی و خارجی در این جزیره نقش مهمی داشته باشد و زمینه توسعه پایدار را فراهم نماید.

اهمیت و ضرورت تحقیق

درباره توسعه صنعت گردشگری الزامات، اهمیت و نقش بسزای آن در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و حتی سیاسی مناطق گردشگری تحقیقات و مطالعات قابل توجه‌ای در سطح کلان صورت پذیرفته، اما در راستای سیاست‌ها و راهبردهای توسعه گردشگری در مناطق آزاد که علاوه بر تحقق مناطق خاص نظیر منطقه آزاد قشم که علاوه بر ظرفیت‌های توریستی دارای ظرفیت‌های بالقوه و بالفعلی برای تبدیل شدن به مناطق تجاری- صنعتی را دارند به ندرت چنین تحقیقاتی انجام نگرفته است. این امر از آنجا اهمیت دارد که جزیره قشم با داشتن سایت‌های گردشگری، تاکنون آن‌گونه که باید

نتوانسته با توجه به ظرفیت‌های موجود در جذب گردشگر موفق باشد. توجه به راهبردها و سیاست‌های توسعه در این جزیره از طریق منطقه آزاد قشم می‌تواند در راستای شکوفایی سایت‌های پارک طبیعت در این جزیره مؤثر باشد. از طرفی عامل امنیت اجتماعی به عنوان یکی از مهمترین عوامل در بررسی وضعیت گردشگری قشم به حساب می‌آید. بررسی نظم و امنیت اجتماعی در صنعت گردشگری می‌تواند زمینه‌ساز توسعه این بخش شود و تنگناهای موجود در این بخش را شناسایی و راهکارهای عملی را ارائه کند.

پیشینه و مبانی نظری تحقیق

در خصوص گردشگری و فعالیت‌های مرتبط با آن مطالعات زیادی صورت گرفته است، اما به طور خلاصه چند نمونه از آنها در زیر آورده شده است.

قادری و همکاران (۱۳۹۰) در مقاله‌ای با عنوان «راهبردهای برنامه‌ریزی منطقه‌ای گردشگری با استفاده از تکنیک SWOT» به شناسایی قابلیت‌های گردشگری شهرستان پیرانشهر پرداخته است. در این تحقیق به راهبردهای توسعه گردشگری و جاذبه‌های متعدد در مناطق مرزی اشاره شده است.

وارثی و همکاران (۱۳۸۹) در مقاله‌ای با عنوان «امکان سنجی پتانسیل‌های گردشگری در شهر سقز با استفاده از مدل SWOT» به شناسایی توانایی‌های جذب گردشگر و بررسی نقاط قوت و ضعف و توسعه گردشگری و راهبردهای برتر و قطب‌های گردشگری غرب کشور پرداخته است.

مافی و سقایی (۱۳۸۸) در مقاله‌ای با عنوان «کاربرد مدل Ms-SWOT در تحلیل مدیریت گردشگری کلان شهر مشهد» به تحلیل مدیریت گردشگری شهری با استفاده از مدل‌های کمی و کیفی پرداخته است.

سراقی و همکاران (۱۳۸۷) در مقاله‌ای با عنوان «نقش جاذبه‌های اکوتوریسم در توسعه گردشگری نهاوند با تأکید بر مدل SWOT» از روش پیمایشی و مطالعات میدانی و تعیین نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها به شیوه مدل تحلیلی SWOT و قابلیت‌های اکوگردشگری شهرستان نهاوند پرداخته است.

ابراهیم زاده و همکاران (۱۳۹۱) در کتاب «اصول و فرآیند برنامه‌ریزی راهبردی توسعه‌ی توریسم» به برنامه‌ریزی توسعه گردشگری، بازارهای بالقوه گردشگر فرست، تحلیل نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای گردشگری براساس عوامل جغرافیایی، عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و زیست محیطی پرداخته است.

رحیم‌پور (۱۳۹۲) در کتاب «توسعه‌ی گردشگری در جمهوری اسلامی ایران، چالش‌ها و راهکارها» به منابع توسعه‌ی گردشگری، موانع و محدودیت‌ها و راهکارهای توسعه‌ی صنعت گردشگری، برنامه‌های اول تا ششم عمرانی درخصوص گردشگری، چشم‌انداز گردشگری ایران در سال ۱۴۰۴، بازارهای آینده و جایگاه ایران در گردشگری بین‌المللی و چشم‌انداز آتی صنعت گردشگری پرداخته است.

کریمی و محبوب‌فر (۱۳۹۱) در کتاب «تکنیک‌ها و مدل‌های برنامه‌ریزی توریسم» به تکنیک‌های برنامه‌ریزی توسعه‌ی توریسم، تحلیل سیستمی در برنامه‌ریزی توسعه‌ی اکوتوریسم، نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در توسعه‌ی صنعت گردشگری و کاربرد AHP و SWOT در گردشگری تأکید شده است.

مسعود ناصری در سال ۱۳۷۵ تحقیقی تحت عنوان شناسایی موانع مؤثر بر توسعه صنعت توریسم ایران و طراحی الگوی تبیینی برای گسترش و جذب گردشگری، مشکلات صنعت گردشگری کشور را مشکلات سازمانی و تشکیلاتی، وجود سازمان‌های موازی، عدم هماهنگی بین این سازمانها، نبود قوانین و مقررات شفاف در مورد این صنعت، کمبود تاسیسات اقامتی، عدم ارائه خدمات مطلوب در هتل‌ها و اقامتگاه‌ها، ضعف سیستم حمل و نقل کشور، مشکلات آموزشی و نبود افراد متخصص مورد نیاز، مشکلات مربوط به تبلیغات، مشکلات تامین سرمایه و اعتبارات بانکی و... را برشمرده و برای رفع این مشکلات پیشنهادهایی از جمله؛ اختصاص زمین از طرف دولت برای احداث واحدهای اقامتی، اختصاص وام‌های کم بهره، تضمین به سرمایه گذار خارجی در مقابل مصادره و یا خروج سود به شکل ارز، مجهز نمودن سیستم حمل و نقل کشور، احداث تاسیسات اقامتی، آموزش افراد برای بخش‌های مختلف این صنعت، تدوین طرح جامع گردشگری، هماهنگی بین سازمان‌های مرتبط با گردشگری و... را عنوان کرده است.

علی‌عسکری در سال ۱۳۷۳ در تحقیقی تحت عنوان سازماندهی و مدیریت بخش جهانگردی به این نتیجه رسیده است که گردشگری یک صنعت چند بعدی است و ارتباط بسیار زیادی با بخش‌های اجرایی گوناگون دارد و بنابراین باید توان هماهنگی بین بخش‌های مختلف موجود باشد تا مجموعه پرتحرک و پویا به وجود آید که در درون خود دارای وحدت و مدیریت و انسجام کافی باشد.

سعید امیریان در سال ۱۳۷۹ با عنوان اثر اقتصادی توریسم در جمهوری اسلامی ایران به این نتایج رسیده است؛ با آنکه روند ورود گردشگرهای خارجی در دهه اول انقلاب نزولی بود ولی در دهه دوم این روند سیر صعودی داشته است؛ بخش هتلها، بیشترین سهم از افزایش تولید در اثر مخارج گردشگرهای خارجی را به خود اختصاص می‌دهد و رستورانها و صنایع پوشاک و چرم نیز در رتبه‌های بعدی قرار دارند. ضریب فزاینده جزئی اشتغال مخارج گردشگرهای خارجی نشان می‌دهد که این بخش از لحاظ ایجاد اشتغال در بین سایر بخش‌های اقتصادی رتبه چهارم را کسب کرده است.

توریسم پدیده‌ای است کهن که از دیرباز در جوامع انسانی وجود داشته است و بتدریج در طی مراحل مختلف تاریخی، به موضع فنی، اقتصادی و اجتماعی کنونی رسیده است. توریسم بر بنیاد عامل اساسی سفر و جابجایی قرار دارد. در میان انگیزه‌های مختلف سفر، نیاز روانی بیش از همه بر انگیزاننده امواج توده‌های انسانی در امر مسافرت و جابجایی است (دیناری، ۱۳۸۴: ۹) و می‌توان گفت که صنعت گردشگری آمیزه‌ای از فعالیت‌های مختلف است که به صورت زنجیره‌ای در جهت خدمت‌رسانی به گردشگران انجام می‌گیرد. بنابراین گردشگری شامل تمامی پدیده‌ها و روابط حاصل از تعامل گردشگران، عرضه‌کنندگان و فروشندگان محصولات جهانگردی، دولتها و جوامع، میزبان در فرآیند جذب و پذیرایی از گردشگران می‌باشد (برامل، ۱۹۹۴: ۸).

گولدرن، مک اینتاش و ریچی نیز گردشگری را «مجموعه‌ای از پدیده‌ها و ارتباطاتی تعریف می‌نمایند که از تعامل میان گردشگران، عرضه‌کنندگان خدمات گردشگری، جوامع میزبان، دولت‌های مبداء و مقصد، دانشگاه‌ها و سازمان‌های غیر دولتی پدید

می‌آید و در فرآیند جذب، نقل و انتقال، پذیرایی و مدیریت به گردشگران بازدید کنندگان شکل می‌گیرد.» (الوانی و پیروز بخت، ۱۳۸۵: ۷۰).

دیدگاه‌ها و نظریه های امنیت اجتماعی

در مقوله امنیت و امنیت اجتماعی دیدگاه‌ها و نظرات مختلفی وجود دارد. بنا به نظر ولفرز امنیت در معنای عینی، فقدان تهدید در برابر ارزش‌های کسب شده را مشخص کرد و در معنای ذهنی فقدان ترس و وحشت از جمله علیه ارزش‌ها را معین می‌نماید (ولفرس،^۱ ۱۹۶۲: ۱۵۰). در واقع امنیت یعنی رفع خطر و رفع خطر یعنی استفاده بهینه از فرصت، بنابراین می‌توان گفت که امنیت دارای دو عنصر تهدید و فرصت است و برقراری امنیت منوط به رهایی نسبی از تهدید و بهره‌گیری بهینه از فرصت‌هاست (خلیلی، ۱۳۸۱: ۴۲۸) به این ترتیب امنیت شامل دو وجه است: در وجهی تحقق امنیت در گرو نبود خطرات و در وجه دیگر کسب فرصت‌ها و تضمین منافع و ارزش‌هاست (ساروخانی و نویدنیا، ۱۳۸۸: ۸۸). ویژگی‌های معنا و ذات امنیت را باید در پنج ویژگی چرایی، چیستی، ارزش، غایت و موضوع امنیت جستجو کرد. تنها با این ویژگی‌ها، امکان بررسی هر نظریه و مکتب میسر است. با اخذ پاسخ هر یک از ویژگی‌های فوق، این امکان فراهم می‌شود که نگاه خود را به امنیت شکل دهیم. به عنوان مثال، می‌توان ویژگی پنجگانه مدنظر را در دو منظر مکتب رئالیسم (نظریه رئالیسم در امنیت)، مکتب ایده‌آلیسم در امنیت مورد مقایسه قرار داد. این بررسی می‌تواند تا اندازه‌ای تفاوت اشاره شده را به نمایش گذارد (هندیانی، ۱۳۸۷: ۱۸).

در این بین یکی از مهمترین مکان‌ها و فضاهایی که می‌تواند زمینه‌ساز به خطر افتادن امنیت ساکنانش شود؛ محیط‌های شهری هستند. شهرها و کلانشهرها از یک سو کانون برترین ارزش‌های فرهنگ معنوی و مادی کشور و مرکز مهم فعالیت، فرصت‌های اجتماعی، انباشت سرمایه و نخبگان به شمار می‌روند و سهم بسزائی در توسعه فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی کشورها دارند (کارمونا،^۲ ۲۰۰۳: ۱۲۰). از سوی دیگر این‌گونه مکان‌ها گرفتار طیف گسترده‌ای از مسائل امنیت‌ستیز اجتماعی، از قبیل افزایش و هجوم فزاینده جمعیت، گسترش نابرابری‌های دردناک و اسفناک اجتماعی، اقتصادی و پیامدهای فضائی آن، یعنی جدائی‌گزینی، کمبود عدالت اجتماعی، بزهکاری، جرم و

۱- wolfers

۲ - Carmona

بسیاری از آسیب‌های اجتماعی دیگر هستند (پیل و چریستوفر،^۱ ۱۹۹۹). بدین ترتیب می‌توان گفت شهر جایی است که هم امنیت ساکنان آن را (بدلیل زندگی جمعی و...) فراهم می‌کند و هم خود این جمع شدن می‌تواند برای شهروندان ناامنی ایجاد کند (برآبادی، ۱۳۸۴: ۲۳) امنیت در حفظ و بقاء نظام شهروندی و شیوه زندگی افراد دارای اهمیت بالایی بوده (پترسون،^۲ ۱۹۸۵: ۵۷) در این بین نحوه مدیریت شهر و ساختارهای حاکم بر آن است که می‌تواند وضعیت نامطلوب و ناامن شهری را به وضعیتی مطلوب و امن تبدیل کند. براین اساس می‌توان گفت که امنیت منافع اجتماعی و اقتصادی زیادی را در فضاهای شهری به بار خواهد آورد بطوریکه در ارتقاء فعالیت‌های اجتماعی مؤثر است. براین اساس می‌توان گفت که امنیت منافع اجتماعی و اقتصادی زیادی را در فضاهای شهری به بار خواهد آورد بطوریکه در ارتقاء فعالیت‌های اجتماعی مؤثر است (روزنوارن،^۳ ۲۰۰۵: ۷۶).

سؤالات پژوهش:

- ۱- مهمترین فرصت‌ها، تهدیدات، نقاط قوت و نقاط ضعف در توسعه صنعت گردشگری منطقه آزاد قشم کدامند؟
- ۲- مهمترین سیاست‌های توسعه در برنامه‌های کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت در توسعه صنعت گردشگری منطقه آزاد قشم کدامند؟
- ۳- ایجاد نظم و امنیت اجتماعی در مناطق گردشگری چه تأثیری در وضعیت گردشگری قشم دارد؟

روش تحقیق:

این تحقیق با استفاده از روشهای ترکیبی (پیمایشی و توصیفی^۰ تحلیلی) و با توجه به اطلاعات ثانوی موجود به تجزیه و تحلیل اطلاعات و ارائه سیاستها و راهبردهای مؤثر با بهره‌گیری از روش SWOT و تجزیه و تحلیل محیط داخلی و خارجی منطقه، فهرستی

۱ - Pile and Christopher

۲ - Peterson

۳ - Rosewarne

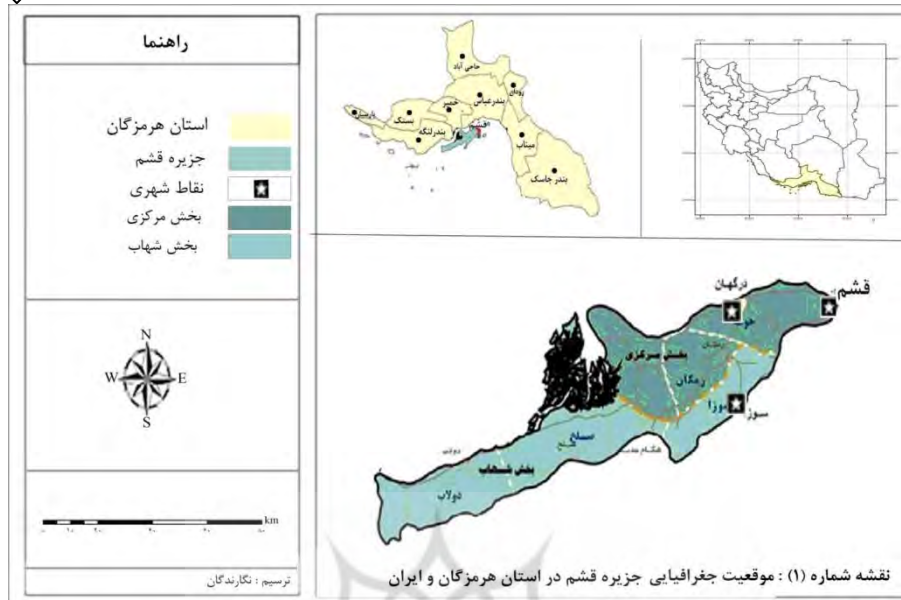
از نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها مورد شناسایی قرار گرفته سپس با استفاده از کارشناسان و متخصصان بخش گردشگری سازمان منطقه آزاد قشم هر یک از این نقاط وزن دهی، محاسبه و مورد تحلیل قرار گرفت و پس از تعیین اولویت‌ها مهمترین سیاست‌ها و راهبردهای مؤثر در توسعه گردشگری در قشم شناسایی و اولویت بندی شد. از آنجایی که نظم و امنیت اجتماعی می‌تواند در رشد و جذب گردشگر نقش مهمی داشته باشد، وضعیت این صنعت در راستای توجه به امنیت اجتماعی در قشم مورد بررسی قرار گرفت

جامعه و نمونه آماری:

جامعه آماری مورد بررسی در این پژوهش با توجه به کاربردی بودن ماهیت آن و اهمیت دو چندان اطلاعات دقیق و به روز عبارتست از؛ مدیران، کارشناسان و صاحب نظران بخش گردشگری سازمان منطقه آزاد قشم که هر یک به نحوی در ارتباط مستقیم با این بخش می‌باشند به دلیل محدودیت جامعه آماری و به منظور حفظ روایی و اعتبار بیشتر پژوهش همچنین دستیابی به گستره بیشتر اطلاعات از نمونه‌گیری صرف نظر گردیده لذا کلیه جامعه آماری مورد مطالعه پژوهشگر قرار گرفتند.

محدوده مورد مطالعه

قلمرو مورد مطالعه در پژوهش حاضر جزیره قشم می‌باشد که در سال ۱۳۶۹ و بر اساس تبصره ۱۹ قانون برنامه توسعه اول به عنوان دومین منطقه آزاد ایران معرفی گردید. این جزیره که بر مبنای سرشماری سال ۱۳۸۵ دارای جمعیتی بالغ بر یکصد و سه هزار نفر می‌باشد (سالنامه آماری استان هرمزگان، ۱۳۸۶: ۴۵) به دلیل وجود جاذبه‌های طبیعی بکر و ظرفیت‌های تاریخی^۵ فرهنگی غنی خود در ایام مختلف سال بویژه در فصول سرد سال پذیرای گردشگران زیادی می‌باشد. از طرفی با تاسیس و ایجاد پارک طبیعت قشم به عنوان اولین پارک طبیعت خاورمیانه در این جزیره اهمیت بررسی سیاست‌ها و راهبردها و همچنین مشکلات گردشگری دو چندان است. ضرورت شناخت این شاخص‌ها و معیارها می‌تواند جایگاه پارک طبیعت را تبیین نموده و اهمیت جهانی آن را نزد سازمان جهانی یونسکو بالاتر ببرد (سرایبی و دیگران، ۱۳۸۶: ۵۵).

بحث و بررسی

جزیره قشم با وسعت ۱۵۰۰ کیلومتر مربع بزرگترین جزیره غیر مستقل جهان و بزرگتر از ۲۲ کشور است. فاصله ابتدا تا انتهای آن ۱۲۵ کیلومتر و طولانی ترین فاصله تا بندر عباس ۲۲ کیلومتر است و نزدیکترین فاصله در مسیر لافت به پهل حدود ۱۸۰۰ متر است (نوربخش، ۱۳۶۹: ۳۴). از نظر تقسیمات کشوری این جزیره دارای ۳ بخش است. در سال ۱۳۸۵ این جزیره دارای جمعیتی معادل ۱۰۳۸۸۱ نفر بوده است. از این جمعیت ۵۳۹۲۳ نفر مرد و ۴۳۹۲۳ نفر زن بوده است (سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۸۵). این جزیره دارای موقعیت مناسبی است و در گذشته مهمترین جزیره از نقطه نظر نظامی و اقتصادی است. منطقه آزاد قشم از سال ۱۳۶۹ (۱۹۹۰) کار خود را آغاز کرد و محدوده ای ۳۰۰ کیومتر مربعی برای آن در نظر گرفته شد. البته خدماتی که منطقه آزاد ارائه می دهد مربوط به محدوده ۳۰ کیلومتری نمی شود و کل جزیره را فرا می گیرد. در راستای نیل و رسیدن به اهداف در راستای برنامه های دولت منطقه آزاد قشم بر اساس اهداف زیر شکل گرفت (دیبا، ۱۳۷۲: ۲۰).

مهمترین پتانسیل‌های گردشگری در جزیره قشم که می‌تواند در صورت توجه و برنامه‌ریزی به عنوان مهمترین مکانهای جذب گردشگر خارجی و داخلی معرفی شود عبارتند از:

الف). سایت‌های طبیعی

۱. گنبد و غارهای نمکی ۲. جنگل‌های مانگرو (حرا) ۳. چشمه‌های گوگردی ۴. دره‌های شگفت‌انگیز ۴. چشمه‌های آب معدنی ۵. تنگه چاهکوه ۵. زیستگاه آهوی ایرانی ۶. دره تندیسها ۶. جزایر پیرامون ۷. تنگ عالی ۸. دره ستاره‌ها ۹. کوهسراهای پارک طبیعت ۱۰. زیستگاه دلفین‌ها ۱۱. تخمگذاری لاک پشتهای دریایی ۱۲. پرندگان قشم ۱۳. سواحل گوناگون ۱۴. درخت انجیر معابد ۱۵. برهون کاسه صلخ و غیره (نقشه پیوست شماره ۱).

ب). سایت‌های تاریخی - فرهنگی:

پارک طبیعت تنها پدیده‌های زمین‌شناسی یا طبیعی در یک منطقه را در بر نمی‌گیرد، بلکه پدیده‌های فرهنگی، تاریخی موجود در منطقه را نیز به آن توجه داشته و سعی می‌کند همانند چشم‌اندازهای طبیعی منطقه پارک طبیعت توجه ویژه‌ای روی آن داشته باشد. سایت‌های که در بخش تاریخی فرهنگی قرار می‌گیرند اعم از پدیده‌هایی هستند که در محدوده پارک طبیعت هستند یا پدیده‌هایی که در خارج از محدوده آن قرار دارند. تعدادی از این چشم‌اندازها عبارتند از (زیاری و دیگران، ۱۳۸۶: ۴):

۱. غارهای تاریخی خربس؛

۲. معماری سنتی؛ پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

۳. بادگیرهای بندر لافت؛

۴. چاههای تلا (طلا)؛
پرتال جامع علوم انسانی

۵. قلعه‌های تاریخی (قشم، لافت، باسعیدو)؛

۶. زیارتگاه‌ها (نقشه ۲).

نقشه شماره (۲): سایتها و مکانهای گردشگری در جزیره قشم

با توجه به سایتهای گردشگری بکر و طبیعی در جزیره قشم یکی از مهمترین اهداف تشکیل منطقه آزاد در این جزیره در زمینه گردشگری، شکوفایی و بالفعل نمودن سایتها و مکانهای گردشگری است.

مناطق آزاد تجاری

مناطق آزاد صنعتی تجاری منطقه ای است خارج از مرزهای گمرکی هر کشور که در چارچوب قوانین خاص اداره می شود و در آن منطقه فعالیتهای اقتصادی از معافیت مالیاتی برخوردار بوده و تجارت آزاد با سایر نقاط جهان، بدون پرداخت حقوق و عوارض گمرکی مجاز است (یاوری و همکار، ۱۳۸۱: ۱۱).

می توان گفت اولین منطقه آزاد تجاری که هدف تاسیس آن تا حدودی با هدفهای مناطق آزاد به مفهوم امروزی مطبقت دارد در سال ۱۸۸۶ میلادی در بندر هامبورگ ایجاد شد. تجربه موفقیت آمیز بندر هامبورگ باعث شد که مناطق آزاد دیگری نیز در اروپا تجربه شده از جمله می توان به این مناطق در اروپا اشاره کرد. مانند کپنهاک در سال ۱۸۹۴، دانزیک (لهستان) در سال ۱۸۹۹، و بندرهای مالمو، هانگرفیدم و تریست. در

آسیا نیز مناطق آزاد به تدریج تا قبل از جنگ جهانی دوم ایجاد شدند. این مناطق عبارتند از: سنگاپور، هنگ کنگ و ماکائو (بیک محمدی، ۱۳۷۸: ۳۲).

در سال ۱۹۳۴ در ایالات متحده آمریکا لایحه ایجاد مناطق آزاد از تصویب گذشت. در سال ۱۹۵۹ اولین منطقه آزاد با هدف جذب سرمایه های خارجی، انتقال تکنولوژی، ایجاد اشتغال و غیره در کشور ایرلند ایجاد شد. همچنین در سال ۱۹۶۵، هند اولین کشور آسیایی اقدام به تاسیس منطقه آزاد کرد و به دنبال آن در سالهای ۷۰-۱۹۶۶ در منطقه آزاد تجاری در تایوان و فیلیپین تاسیس شد و سپس به توصیه سازمان های بین المللی در دو دهه ۸۰-۱۹۷۰ تاسیس مناطق آزاد به عنوان ابزار توسعه اقتصادی در کشورهای مختلف جهان در دستور کار دولتها قرار گرفت (یاوری، ۱۳۸۱: ۲۳).

در ایران انتخاب مناطق آزاد با توجه به هدفهای اساسی زیرکل گرفته است که این هدفها عبارتند از: طرح ریزی ایجاد زیربنا و ارایه خدمات همگانی، فراهم ساختن شرایط کار و تصویب مقررات و ضوابط جاری برای اداره مناطق آزاد، اعطای امتیازات و معافیت های مختلف مالیاتی گمرکی و تسهیلات اعتباری (انوار، ۱۳۸۴: ۵۶)

سازمان منطقه آزاد قشم در این جزیره دارای اهدافی است که مهمترین آنها عبارتند از (انوار، ۱۳۸۴: ۴۳)

۱. انجام امور زیربنایی، عمران و آبادانی؛
۲. رشد و توسعه اقتصادی؛
۳. سرمایه گذاری و افزایش درآمد عمومی؛
۴. ایجاد اشتغال سالم؛
۵. تنظیم بازار کار؛
۶. حضور فعال در بازارهای جهانی- منطقه ای؛
۷. ارائه خدمات عمومی.

اهداف گردشگری سازمان منطقه آزاد قشم

با توجه به رسالت و چشم انداز گردشگری سازمان منطقه آزاد قشم در راستای توسعه پایدار و همه جانبه گردشگری در این جزیره، اهداف ذیل جهت تحقق رسالت های یاد شده سازمان در این حوزه برای مقاطع سه ساله، شش ساله و ده ساله معرفی گردیده است (هادی پور، ۱۳۷۱: ۲۲):

- توسعه صادرات غیر نفتی و جذب سرمایه های خارجی؛
- افزایش درآمد های ارزی؛
- رشد و توسعه امکانات زیربنایی؛
- کمک به ارتقای سطح رفاه اجتماعی بومیان و ساکنان جزیره؛
- کسب اطمینان از توسعه پایدار گردشگری در جزیره؛
- توسعه حوزه اقتصاد گردشگری در بخش هتل، مراکز سیاحتی و پذیرایی؛
- گسترش آژانس های سیاحتی و مراکز خدمات حمل و نقل؛
- احیاء و توسعه صنایع دستی و سنتی جزیره؛
- توسعه ارائه خدمات عمومی به جامعه میزبان و گردشگر در جزیره.

در حال حاضر منطقه آزاد قشم با توجه به نقاط قوت موجود در جزیره یعنی مراکز و تاسیسات اقامتی و رفاهی بالغ بر (۴۵۰۰ تخت، ۵۲ هتل، حدود ۴۱ رستوران و ۳ آژانس فعال) خدمات حمل و نقل و ترانسفر (فرودگاه بین المللی، اسکله ها و خطوط تاکسی دریایی (۲ اسکله مسافری)، جاذبه های طبیعی (۲۴ جاذبه) و فرهنگی ساکنین جزیره، صنایع دستی، موسیقی بومی و غیره دارای وضعیت مناسبی از نظر جذب گردشگری است. در این میان برخی نارسایی ها و نابسامانی ها نیز در گردشگری جزیره وجود دارد که برخی از عمده دلایل آن عبارتند از توسعه از نگاه بومی به جای دیدی ملی- بین المللی، کمبود وجود نیروی های اجرایی متخصص برای راهبری سیاستهای گردشگری و حضور گسترده نیروهای مسلح در جزیره و عدم امکان تصمیم گیری سریع در دستگاه های اجرایی به دلیل عدم هماهنگی و یکپارچگی این دستگاهها با نیروهای نظامی مستقر در

جزیره با این همه گستردگی و وسعت سطح تنوع طبیعی در جزیره توانسته است قابلیت های مهمی برای توسعه گردشگری جزیره ایجاد کند (بلوکپاشی، ۱۳۸۵: ۲۳).

آنچه در وضعیت مطلوب جزیره قشم بر اساس برنامه ریزی راهبردی تدوین شده می توان متصور شد، جزیره قشم توان تبدیل به یک جزیره پاک و سالم و یک مقصد بین المللی گردشگری کشورهای اسلامی را دارد. همچنین در این راستا قشم می تواند به الگوی موفق توسعه گردشگری خانواده و گردشگری سالم برای کشورهای منطقه و یکی از دروازه های گردشگری ایران به منظور جذب و هدایت بیش از ۵۰٪ گردشگران ورودی منطقه تبدیل شود. ضمن آنکه این گونه اقدامات می توانند راه را برای معرفی جزیره قشم به عنوان الگوی موفق توسعه گردشگری پاک و سالم برای کشورهای خاورمیانه و جنوب آسیا توسط سازمان جهانی گردشگری هموار سازند.

مدل تحلیل SWOT

مدل تجزیه و تحلیل SWOT شناخت نظام یافته از قوت‌ها و ضعف داخلی یک کسب و کار و فرصت‌ها و تهدیدات محیطی آن می‌باشد که در تلاش است تا با تجزیه و تحلیل دقیق شرایط، استراتژی‌های متناسب با موقعیت کنونی را منعکس سازد (طیپی و همکار، ۱۳۸۴: ۱۲)

جدول شماره (۱) تجزیه و تحلیل SWOT

فهرست قوت‌ها (S)	فهرست ضعف (W)	IFE EFE
بکارگیری فرصت‌ها با استفاده از قوت‌ها (SO)	بکارگیری فرصت‌ها در جهت پوشش ضعف‌ها (WO)	فهرست فرصت (O)
بهره‌گیری از قوت‌ها جهت کاهش ضعف‌ها (ST)	کاهش زیان‌های ناشی از تهدید و ضعف‌ها (WT)	فهرست تهدید (T)

منبع: دیوید، فرد. آ، ۱۳۷۹: ۳۰۶

از دیگر موارد کاربردی مدل SWOT مقایسه فرصت‌ها و تهدید خارجی با ضعف‌ها و قوت‌های داخلی است.

برخی از نکات قابل توجه در روش SWOT که سبب کاربردی‌تر و اثر بخش‌تر شدن این روش در تدوین استراتژی موسسات و سازمان‌های مختلف می‌گردد درک صحیح

فرصت‌ها، تهدیدات، قوت‌ها و ضعف‌های کلیدی موسسه یا سازمان مورد نظر می‌باشد زیرا درک صحیح فرصت‌ها و تهدیدات کلیدی فرا روی یک سازمان به مدیران کمک می‌کند تا گزینه‌های واقعی را که از میان آنها می‌توان یک استراتژی مناسب انتخاب نمود را بشناسند و با چنین درکی اثر بخش‌ترین مسیر حرکت را برای موسسه روشن سازند (سرمدی سعیدی، ۱۳۸۲: ۵۴). از سوی دیگر درک قوت‌ها و ضعف‌های اساسی سازمان با توجه به شاخص قرار دادن معیارهای کلیدی موفقیت در بازار و شناسایی شایستگی‌های متمایز و ضعف‌های عمده، سازمان را در محدود ساختن گزینه‌ها و انتخاب بهترین استراتژی یاری می‌رسانند.

جدول شماره (۲): نقاط قوت، ضعفها، فرصتها و تهدیدات گردشگری در قشم

نقاط ضعف -W	نقاط قوت S	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ضریب بالای ریسک سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری و ضعف در جذب سرمایه‌های بخش خصوصی ▪ مستهلک شدن تاسیسات و تجهیزات گردشگری ایجاد شده ▪ عدم وجود نیروهای متخصص و آموزش دیده ▪ ناکافی بودن تسهیلات و تجهیزات اقامتی، رفاهی ▪ توزیع نامناسب گردشگران در فصول مختلف سال ▪ ناکافی بودن زیرساخت‌های محیطی و کالبدی (جاده، فاضلاب و...) ▪ سطح پائین کیفی و کمی امکانات و تاسیسات خدماتی گردشگری ▪ عدم آشنایی و آموزش بومیان در برخورد با گردشگران ▪ تراکم نهادها و دستگاههای اجرایی 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ قیمت مطلوب خدمات و امکانات رفاهی برای گردشگران داخلی و خارجی ▪ فراوانی جمعیت بومی و نیروی کار ارزان در مقایسه با مناطق همجوار ▪ وجود فرودگاه بین‌المللی قشم به عنوان عامل مؤثر در توسعه گردشگری ▪ آداب و رسوم، فرهنگ بومی و جاذبه‌های فرهنگ غنی ▪ وجود جاذبه‌های بی‌بدیل گردشگری در جزیره ▪ برخورداری از وسعت سرزمینی قابل توجه و سواحل مناسب در ایجاد مراکز تفریحی دریایی ▪ عزم مسئولین سازمان منطقه آزاد به توسعه گردشگری ▪ برقراری امنیت کامل جهت حضور گردشگران در جزیره ▪ پراکندگی جاذبه‌های گردشگری در سراسر جزیره ▪ فراهم بودن امکان ایجاد خدمات پشتیبانی و رفاهی 	<p style="text-align: center;">IFE</p> <p style="text-align: center;">EFE</p>

استراتژی های WO	استراتژی های SO	فرصت ها - O
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ۱ گسترش امکانات و تجهیزات مربوط به تفریحات سالم و مهیج در جزیره ▪ اتصال هر چه سریعتر جزیره به سرزمین اصلی از طریق احداث پل خلیج فارس ▪ ایجاد کمپینگ های دائمی با امکانات رفاهی کامل و سالمندگی نحوه پذیرش گردشگران 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ جلب مشارکت و هدایت سرمایه بخش خصوصی به بخش گردشگری جزیره ▪ گسترش اکوتوریسم و توریسم درمانی در جزیره ▪ تسریع در اتمام و به بهره برداری رسانیدن زیر ساخت‌های مورد نیاز گردشگری ▪ ارائه تسهیلات مطابق با علایق و سلیقه گردشگران 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ استقرار در مسیر پرواز های شرق ° غرب و بالعکس ▪ افزایش انگیزه بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری ▪ انگیزه بیشتر مردم برای مسافرت و تفریح به جزایر جنوبی ▪ قرارگیری در کانون گردشگری منطقه‌ای ▪ نزدیکی به سرزمین اصلی و امکان دسترسی آسان به جزیره ▪ موقعیت ژئو استراتژیک جزیره و فاصله از نواحی بحران زا ▪ تصویب پروژه معرفی قشم به عنوان پایلوت گردشگری ▪ افزایش توجه مسئولان کشوری به توسعه گردشگری در جزایر جنوبی ▪ قوانین کشورهای عربی در خصوص اقامت مهاجران (visa chang)
استراتژی های WT	استراتژی های ST	تهدیدات - T
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ارتقاء شاخص های بخش های مختلف گردشگری تا سقف میانگین ملی ▪ رفع موانع و چالشهای موجود در راه توسعه گردشگری ▪ تدوین قوانین ویژه به منظور استفاده بهینه از جاذبه ها و خدمات توریستی و جلوگیری از تخریب این منابع ▪ مرمت و بازسازی آثار تاریخی و جاذبه های طبیعی ارزشمند جزیره 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ تعامل هر چه بیشتر با دانشگاه‌ها و موسسات پژوهشی ° تحقیقاتی در راستای هم اندیشی و ارتقاء سطح علمی ° فرهنگی جزیره ▪ ارائه خدمات مناسب در سطح استانداردهای بین المللی به گردشگران ▪ ایجاد و تنوع و انجام اصلاحات در تسهیلات و خدمات فعلی ▪ ایجاد و گسترش خدمات برتر و تحقیقی با تاکید بر ارائه هر چه مناسب تر خدمات گردشگری 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ سرمایه‌گذاری کلان کشورهای حوزه خلیج فارس و تسخیر بازارهای گردشگری ▪ ایجاد تورم ناشی از حضور گردشگر در جزیره ▪ حضور رقبای قدرتمند در حاشیه جنوبی خلیج فارس ▪ تنش و بحران‌های سیاسی ملی و منطقه ای ▪ از بین رفتن فرهنگ سنتی و بومی (زبان، آداب و رسوم، پوشش، معماری و...) ▪ امکانات و خدمات گسترده تفریحی در مناطق رقیب ▪ تجاری شدن فعالیت شدن فعالیت هایی که ماهیت تخصصی و حضوری دارند ▪ فشار ناشی از افزایش مستمر حداقل معیارهای گردشگری

جدول شماره (۳) - ماتریس برنامه‌ریزی (فرصت‌ها، تهدیدات، قوت‌ها و ضعف‌ها)

ردیف	ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک کمی							
	ضرب	رتبه	نمره	ضرب	رتبه	نمره	ضرب	رتبه
۱	۰/۰۶	۴	۰/۲۴	۴	۰/۲۴	۳	۰/۱۸	۳
۲	۰/۰۵	۳	۰/۱۵	۳	۰/۱۵	۴	۰/۲۰	۳
۳	۰/۰۷	۴	۰/۲۸	۴	۰/۲۸	۳	۰/۲۱	۴
۴	۰/۰۸	۴	۰/۳۲	۴	۰/۳۲	۳	۰/۲۴	۳
۵	۰/۰۵	۴	۰/۲۰	۴	۰/۲۰	۳	۰/۱۵	۴
۶	۰/۰۸	۳	۰/۲۴	۴	۰/۳۲	۳	۰/۲۴	۳
۷	۰/۰۷	۴	۰/۲۸	۴	۰/۲۸	۳	۰/۲۸	۳
۸	۰/۰۶	۳	۰/۱۸	۴	۰/۲۴	۳	۰/۱۸	۳
۹	۰/۰۶	۴	۰/۲۴	۴	۰/۲۴	۳	۰/۱۸	۳
مجموع فرصت‌ها								۱/۸۶
تهدیدات								
۱	۰/۰۶	۲	۰/۱۲	۲	۰/۱۲	۲	۰/۱۲	۱
۲	۰/۰۵	۲	۰/۱۰	۲	۰/۱۰	۲	۰/۱۰	۲

ردیف	فرصت‌ها	ضریب	استراتژی اول		دوم		استراتژی سوم		چهارم
			رتبه	ضریب	رتبه	ضریب	رتبه	ضریب	
۳	تنش و بحرانهای سیاسی ملی و منطقه ای	۰/۰۴	۱	۰/۰۴	۱	۰/۰۴	۱	۰/۰۴	۱
۴	از بین رفتن فرهنگ بومی و سنتی (زبان، آداب و رسوم، پوشش، معماری و...)	۰/۰۵	۲	۰/۱۰	۲	۰/۱۰	۲	۰/۱۰	۱
۵	حضور رقبای قدرتمند در حاشیه جنوبی خلیج فارس (امارات)	۰/۰۵	۲	۰/۱۰	۲	۰/۱۰	۱	۰/۰۵	۲
	ایجاد تورم ناشی از حضور گردشگران در جزیره	۰/۰۶	۲	۰/۱۲	۲	۰/۱۲	۲	۰/۱۲	۱
۷	فشارهای ناشی از افزایش مستمر حداقل معیارهای استاندارد گردشگری	۰/۰۷	۲	۰/۱۴	۲	۰/۱۴	۲	۰/۱۴	۱
۸	امکانات و خدمات گسترده تفریحی در مناطق گردشگری رقیب	۰/۰۴	۱	۰/۰۴	۲	۰/۰۸	۱	۰/۰۴	۲
	مجموعه تهدیدات	۰/۷۲		۰/۸۰		۰/۷۱		۰/۵۶	
	قوت‌ها								
۱	برقراری امنیت کامل در جزیره جهت حضور گردشگران	۰/۰۵	۴	۰/۲۰	۴	۰/۲۰	۴	۰/۲۰	۳
۲	عزم مسئولین سازمان منطقه آزاد در توسعه گردشگری جزیره قشم	۰/۰۴	۳	۰/۱۲	۳	۰/۱۲	۳	۰/۱۲	۴
۳	وجود فرودگاه بین المللی قشم بعنوان عاملی مؤثر در توسعه گردشگری	۰/۰۴	۴	۰/۱۶	۴	۰/۱۶	۳	۰/۱۲	۳
۴	وجود ویژگی‌ها و جاذبه های بی بدیل گردشگری در قشم	۰/۰۷	۳	۰/۲۱	۴	۰/۲۸	۳	۰/۲۱	۳
۵	قیمت مطلوب خدمات و امکانات رفاهی برای	۰/۰۷	۴	۰/۲۸	۴	۰/۲۸	۴	۰/۲۸	۴

ردیف	فرصت ها	ضریب	رتبه	نمره	ضریب	رتبه	نمره	دوم	رتبه	نمره	سوم	رتبه	نمره	چهارم	رتبه	نمره
	گردشگران داخلی و خارجی															
۶	فراهم بودن امکان ایجاد خدمات پشتیبانی و رفاهی	۰/۰۵	۴	۰/۲۰	۳	۰/۱۵	۳	۰/۱۵	۳	۰/۱۵	۳	۰/۱۵	۳	۰/۱۵	۳	۰/۱۵
۷	فراوانی جمعیت بومی و نیروی کار ارزان در مقایسه با مناطق همجوار	۰/۰۶	۳	۰/۱۸	۴	۰/۲۴	۴	۰/۲۴	۴	۰/۲۴	۴	۰/۲۴	۴	۰/۱۸	۳	۰/۱۸
۸	آداب و رسوم، فرهنگ بومی و جاذبه های فرهنگی غنی	۰/۰۷	۳	۰/۲۱	۴	۰/۲۸	۳	۰/۲۸	۴	۰/۲۸	۳	۰/۲۱	۳	۰/۲۱	۳	۰/۲۱
۹	برخورداري از وسعت سرزمینی قابل توجه و ساحل مناسب برای ایجاد خدمات دریایی و گردشگری	۰/۰۸	۴	۰/۲۸	۴	۰/۳۲	۴	۰/۳۲	۴	۰/۳۲	۳	۰/۲۴	۳	۰/۲۴	۳	۰/۲۴
۱۰	پراکندگی جاذبه های گردشگری در سراسر جزیره	۰/۰۵	۳	۰/۱۵	۳	۰/۱۵	۳	۰/۱۵	۳	۰/۱۵	۳	۰/۱۵	۳	۰/۱۵	۳	۰/۱۵
	مجموع قوت ها			۱/۹۹		۲/۱۷		۱/۹۲		۱/۸۵						
	ضعف ها															
۱	ضریب بالای ریسک سرمایه گذاری در بخش گردشگری و ضعف در جذب سرمایه های بخش خصوصی	۰/۰۴	۱	۰/۰۴	۱	۰/۰۴	۱	۰/۰۴	۲	۰/۰۸	۱	۰/۰۴	۱	۰/۰۴	۱	۰/۰۴
۲	مستهلك شدن تاسیسات گردشگری ایجاد شده	۰/۰۵	۲	۰/۱۰	۲	۰/۱۰	۲	۰/۱۰	۱	۰/۰۵	۲	۰/۱۰	۲	۰/۱۰	۲	۰/۱۰
۳	ناکافی بودن تسهیلات و تجهیزات اقامتی رفاهی	۰/۰۶	۲	۰/۱۲	۲	۰/۱۲	۲	۰/۱۲	۲	۰/۱۲	۱	۰/۰۶	۱	۰/۰۶	۱	۰/۰۶
۴	توزیع نامناسب گردشگران در فصول مختلف سال	۰/۰۵	۲	۰/۱۰	۲	۰/۱۰	۲	۰/۱۰	۱	۰/۰۵	۱	۰/۰۵	۱	۰/۰۵	۱	۰/۰۵
۵	ناکافی بودن زیر ساختهای محیطی و کالبدی در جزیره (جاده، فاضلاب و...)	۰/۰۵	۲	۰/۱۰	۲	۰/۱۰	۲	۰/۱۰	۱	۰/۰۵	۲	۰/۱۰	۲	۰/۱۰	۲	۰/۱۰
۶	سطح پائین کیفی و کمی امکانات و تاسیسات خدماتی _ گردشگری	۰/۰۴	۱	۰/۰۴	۱	۰/۰۴	۲	۰/۰۸	۲	۰/۰۸	۱	۰/۰۴	۱	۰/۰۴	۱	۰/۰۴

ردیف	فرصت‌ها	ضریب	رتبه	نمره	ضریب	رتبه	نمره	دوم	استراتژی سوم	رتبه	نمره	استراتژی چهارم
۷	کمبود نیروی متخصص و آموزش دیده در فعلیت‌های گردشگری	۰/۰۶	۲	۰/۱۲	۲	۰/۱۲	۱	۰/۰۶	۱	۰/۰۶	۱	۰/۰۶
۸	تزامم نهادها و دستگاههای اجرایی	۰/۰۶	۱	۰/۰۶	۱	۰/۰۶	۱	۰/۱۲	۱	۰/۰۶	۱	۰/۰۶
	مجموع ضعفها			۰/۶۸				۰/۷۸		۰/۵۵		۰/۵۱
	مجموع نمره‌های جذابیت			۵/۵۲				۶/۰۲		۵/۱۲		۴/۷۸

بررسی مؤلفه‌های امنیت اجتماعی در شهر قشم

نامنی اجتماعی عبارت از مجموعه حرکت‌های عمدی و تحولات عادی که اطمینان خاطر افراد و انسجام گروه‌های اجتماعی را مخدوش می‌سازند (اخوان کاظمی، ۱۳۸۵: ۴). مهمترین نتایج حاصل از سنجش شاخص‌های امنیت اجتماعی در منطقه آزاد قشم در قالب جداول زیر انعکاس داده شده است. در جدول شماره ۴ به بررسی وضعیت امنیت اجتماعی در شهر قشم طی چند سال اخیر پرداخته شده است. بر اساس داده‌های به دست آمده ۴۵ درصد کل پاسخگویان معتقدند میزان ناامنی در شهر قشم کمتر شده است. ۳۰ درصد میزان ناامنی در قشم را تغییری در آن احساس نمی‌کنند و ۱۸ درصد معتقدند که پس از ایجاد منطقه آزاد و توسعه بخشهای مختلف در آن، امنیت افزایش یافته می‌دانند.

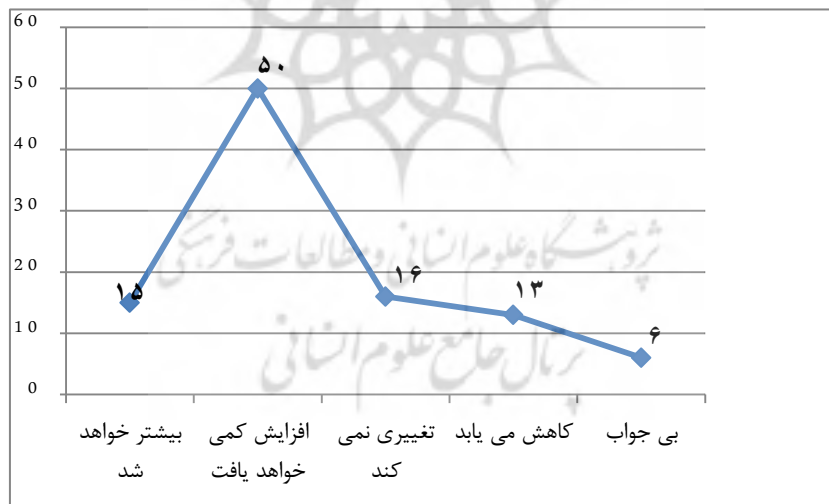
جدول شماره ۴: مقایسه وضعیت نامنی اجتماعی در شهر قشم در مقایسه با سایر شهرهای استان

میزان جرم و ناامنی اجتماعی در قشم نسبت پس از ایجاد منطقه آزاد چه تغییری کرده است؟	افزایش	بدون تغییر	کاهش	بی جواب
	۱۸	۳۰	۴۵	۱/۸

منبع: (تحلیل نگارندگان)

سنجش نگرش افراد در مورد وضعیت ناامنی اجتماعی شهر قشم در آینده

تا قبل از تاسیس منطقه آزاد قشم بسیاری از جنبه ها و پتانسیل های توسعه در این جزیره ناشناخته مانده بود و این منطقه هم یکی از محرومترین نقاط جنوبی به حساب می آمد. تاسیس منطقه آزاد قشم و توسعه فعالیتهای آنها در طهه ۷۰ و همچنین ادامه آنها در دهه ۸۰ سبب توسعه این منطقه در زمینه های اقتصادی، تجاری، صنعتی و همچنین گردشگری گردید. در حال حاضر این فعالیتهای رو به افزایش است و زمینه افزایش مهاجرت را به این جزیره به وجود آورده است. از طرفی بواسطه وجود جاذبه ها و افزایش سرمایه گذاری در زمینه گردشگری نسبت به دهه گذشته میزان گردشگر به این منطقه افزایش یافته است. در نتیجه با افزایش جمعیت و مهاجرت از استانها و شهرستانهای مختلف امنیت تا سطح قابل توجهی پایین می آید. احداث پل خلیج فارس هم علیرغم تمام فوایدی که برای جزیره قشم دارد می تواند سبب کاهش امنیت اجتماعی در این جزیره شود. در کل ارزیابی نگرش ساکنین شهر قشم در مورد وضعیت امنیت اجتماعی این شهر طی سالهای آتی و در نظر نگرفتن تدابیر امنیتی در زمینه های مختلف در قالب نمودار ۱ منعکس گردیده است.

نمودار شماره ۱: نگرش افراد در مورد وضعیت ناامنی اجتماعی شهر قشم در آینده

سوالات تحقیق

۱- مهمترین فرصتها، تهدیدات، نقاط قوت و نقاط ضعف در توسعه صنعت گردشگری منطقه آزاد قشم کدامند؟

با توجه به وجود پتانسیل‌های گردشگری در جزیره قشم جهت تعیین استراتژیهای توسعه پایدار گردشگری در این جزیره و فعالیت‌های منطقه آزاد قشم در این زمینه، در این مرحله آثار محیطی داخلی و خارجی در ناحیه مورد مطالعه شناسایی و فرصت‌ها، تهدیدات، نقاط ضعف و نقاط قوت گردشگری در جزیره قشم مورد بررسی قرار گرفتند. بنابراین بر اساس مطالعات انجام شده همچنین بررسی وضعیت محیط پیرامون ناحیه بر مبنای ابعاد چهارگانه اقتصادی، اجتماعی^۴ فرهنگی، اکولوژیکی و نهادی مورد توجه و بررسی قرار گرفت که نتایج حاصل از آن در جدولهای ۴ و ۵ آورده شده است.

جدول شماره (۴): عوامل داخلی تأثیر گذار بر توسعه گردشگری قشم

نقاط قوت (S)	نقاط ضعف (W)	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ قیمت مطلوب خدمات و امکانات رفاهی برای گردشگران داخلی و خارجی ✓ فراوانی جمعیت بومی و نیروی کار ارزان در مقایسه با مناطق همجوار ✓ وجود فرودگاه بین المللی قشم به عنوان عامل مؤثر در توسعه گردشگری 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ضریب بالای ریسک سرمایه گذاری در بخش گردشگری و ضعف در جذب سرمایه های بخش خصوصی ✓ مستهلک شدن تاسیسات و تجهیزات گردشگری ایجاد شده 	اقتصادی
<ul style="list-style-type: none"> ✓ آداب و رسوم، فرهنگ بومی و جاذبه های فرهنگ غنی ✓ برقراری امنیت کامل جهت حضور گردشگران در جزیره 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ عدم وجود نیروهای متخصص و آموزش دیده ✓ ناکافی بودن تسهیلات و تجهیزات اقامتی، رفاهی 	اجتماعی - فرهنگی
<ul style="list-style-type: none"> ✓ وجود جاذبه های بی بدیل گردشگری در جزیره ✓ برخورداری از وسعت سرزمینی قابل توجه و سواحل مناسب جهت ایجاد مراکز تفریحی دریایی ✓ پراکندگی جاذبه های گردشگری در سراسر جزیره 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ توزیع نامناسب گردشگران در فصول مختلف سال ✓ ناکافی بودن زیر ساخت های محیطی و کالبدی (جاده، فاضلاب و...) ✓ سطح پائین کیفی و کمی امکانات و تاسیسات خدماتی^۵ گردشگری 	اکولوژیکی
<ul style="list-style-type: none"> ✓ عزم مسئولین سازمان منطقه آزاد به توسعه گردشگری 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ عدم آشنایی و آموزش بومیان در برخورد با گردشگران ✓ تراحم نهاد ها و دستگاههای اجرایی 	نهادی

منبع: تحلیل نگارندگان

جدول (۵): عوامل خارجی تأثیر گذار بر توسعه گردشگری قشم

تهدیدها (T)	فرصت ها (O)	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ سرمایه گذاری کلان کشورهای حوزه خلیج فارس و تسخیر بازار های گردشگری ✓ حضور رقبای قدرتمند در حاشیه جنوبی خلیج فارس ✓ ایجاد تورم ناشی از حضور گردشگران در جزیره 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ استقرار در مسیر پروازهای شرق ° غرب و بالعکس ✓ افزایش انگیزه بخش خصوصی به سرمایه گذاری در بخش گردشگری جزیره 	اقتصادی
<ul style="list-style-type: none"> ✓ تنش و بحرانهای سیاسی ملی و منطقه‌ای از بین رفتن فرهنگ سنتی و بومی (زبان، آداب و رسوم، پوشش، معماری و ...) ✓ امکانات و خدمات گسترده تفریحی در مناطق رقیب 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ انگیزه بیشتر مردم برای مسافرت و تفریح به جزایر جنوبی ✓ قرار گیری در کانون گردشگری منطقه ای ✓ قوانین کشورهای عربی در خصوص اقامت مهاجران 	اجتماعی فرهنگی
<ul style="list-style-type: none"> ✓ تجاری شدن فعالیت شدن فعالیت هایی که ماهیت تخصصی و شخصی دارند ✓ فشار ناشی از افزایش مستمر حداقل معیارهای گردشگری 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ نزدیکی به سرزمین اصلی و امکان دسترسی آسان به جزیره 	اکولوژیکی
<ul style="list-style-type: none"> ✓ عدم هماهنگی میان بخشهای مختلف در ارتباط با پروژه های گردشگری در قشم ✓ عدم تصویب بودجه های ملی در بخش گردشگری جهت توسعه گردشگری در قشم 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ تصویب پروژه معرفی قشم به عنوان پایلوت گردشگری ✓ افزایش توجه مسئولان کشوری به توسعه گردشگری در جزایر جنوبی 	نهادی

منبع: تحلیل نگارندگان

همان گونه که در جدول شماره (۴) و (۵) نمایش داده شد نتایج حاصل از بررسی و مطالعه ساختارهای گردشگری و سرمایه گذاری جزیره قشم نمایانگر وجود تعداد ۹ نقاط قوت داخلی در برابر ۸ نقطه ضعف و ۹ فرصت خارجی در برابر ۸ تهدید می باشد. مهمترین نقاط قوت داخلی از دیدگاه اقتصادی می توان به قیمت مطلوب خدمات و امکانات رفاهی برای گردشگران داخلی و خارجی و وجود فرودگاه بین المللی قشم به عنوان عامل مؤثر در توسعه گردشگری همچنین از دیدگاه فرهنگی ° اجتماعی مهمترین نقاط قوت عبارت از آداب و رسوم، فرهنگ بومی و جاذبه های فرهنگ غنی است. همچنین از مهمترین فرصتهای به وجود آمده خارجی در زمینه اقتصادی

گردشگری جزیره قشم می‌تواند به استقرار در مسیر پروازهای شرق^۰ غرب و بالعکس و افزایش انگیزه بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری جزیره اشاره کرد.

۲- مهمترین سیاستهای توسعه در برنامه‌های کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت در توسعه صنعت گردشگری منطقه آزاد قشم کدامند؟

از مهمترین استراتژی‌هایی که در ارتباط با بخش گردشگری در جزیره قشم می‌تواند به آن اشاره کرد عبارتند از: ایجاد و توسعه بازارچه‌های مشترک گردشگری منطقه‌ای با کشورهای حاشیه خلیج فارس و ایجاد آگاهی از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های منطقه. در زیر مهمترین سیاستها و برنامه‌های کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت در توسعه گردشگری قشم آورده شده است.

• برنامه‌ها و سیاستهای کوتاه مدت

- ۱- گسترش اکوتوریسم و توریسم درمانی در جزیره
- ۲- تسریع در اتمام و به بهره‌برداری رسانیدن زیرساختهای مورد نیاز گردشگری
- ۳- تهیه نشریات از قبیل بروشور، پوستر و...؛
- ۴- اعطای امکانات مالی و معوض تشویقی به سرمایه‌گذاران بخش خصوصی.
- ۵- توسعه تعاملات و تبادلات فرهنگی بومیان^۰ گردشگران
- ۶- جلب مشارکت و هدایت سرمایه بخش خصوصی به بخش گردشگری جزیره
- ۷- ارائه تسهیلات مطابق با علایق و سلیقه گردشگران
- ۸- نظارت بر اجرای مقررات، استانداردها و کیفیت خدمات مراکز گردشگری (هتل، رستوران، مراکز تفریحی و...)

• برنامه‌ها و سیاستهای میان مدت

- ۱- جذب و حفظ افراد متخصص و متبحر جهت بهبود و تقویت ارائه خدمات گردشگری در بخش‌های مختلف مختلف

- ۲- انجام تبلیغات گسترده به منظور افزایش آگاهی مردم از ظرفیت ها و جاذبه های گردشگری جزیره از طریق
- ۳- توسعه سیستم اطلاعات مدیریتی جهت حمایت از فرآیند برنامه ریزی توسعه گردشگری جزیره
- ۴- ارتقاء سطح کیفی زندگی و اقتصادی و اجتماعی ساکنان جزیره
- ۵- ایجاد و توسعه شبکه گردشگری مجازی در جزیره
- ۶- حفظ و ترویج فرهنگ سنتی بومیان میان جزیره

• برنامه ها و سیاستهای بلند مدت

- ۱- توسعه و بهبود فعالیت های بخش گردشگری از طریق آموزش عمومی و تخصصی کارکنان و افرادی که در ارتباط مستقیم با گردشگران می باشند
- ۲- ایجاد و بستر مناسب جهت جذب توریسم با توجه به امکانات با توجه به امکانات و منابع طبیعی گردشگری در جزیره
- ۳- انجام تحقیقات کاربردی جهت شناسایی و معرفی جاذبه های طبیعی، تاریخی، فرهنگی به گردشگران و پژوهشگران داخلی و خارجی
- ۴- انجام مطالعات جهت شناسایی علایق و نیازمندی ها گردشگران در سطح جزیره
- ۵- حفاظت و صیانت از منابع و آثار تاریخی جزیره
- ۶- ارتقاء سطح استاندارد های کیفیت خدمات و تسهیلات گردشگری در سطح منطقه
- ۳- ایجاد نظم و امنیت اجتماعی در مناطق گردشگری چه تأثیری در وضعیت گردشگری قشم دارد؟

امنیت به عنوان مهمترین و زیربنایی ترین اصل در تدوین استراتژی توسعه پایدار شهری به شمار می آید به گونه ای که اگر در جامعه ای امنیت احساس نشود و مردم آرامش خاطر نداشته باشند توسعه در ابعاد مختلف روی نخواهد داد، در واقع وابستگی

متقابل میان امنیت و توسعه اجتناب‌ناپذیر است (دهقان، ۱۳۸۳: ۱۵). امنیت زمینه‌ساز و بستر توسعه اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی است و هم از این عناصر تأثیر می‌پذیرد. جزیره قشم به دلیل موقعیت قرارگیری در جنوب ایران و دور بودن از مراکز جذب جمعیت تا قبل از تاسیس منطقه آزاد قشم از محورهای توسعه بدور بوده است و بجز شهر قشم که به عنوان مرکز شهرستان فعالیت‌های اندکی داشته بقیه روستاها در اوج محرومیت قرار داشتند. توسعه این منطقه طی سالهای اخیر و استفاده از ظرفیتهای توسعه بویژه گردشگری سبب شده جمعیت زیادی را به خود چه به صورت دائمی و چه به صورت موقت تبدیل نماید. این مورد بویژه در ایام فصل زمستان و تعطیلات نوروز به اوج خود می‌رسد. بنابراین مهمترین نکته در زمینه جذب گردشگر به منطقه قشم تامین امنیت آن است.

از آنجایی که این جزیره دارای وسعت زیادی است و جاذبه‌ها گردشگری در قسمت‌های مختلف آن پراکنده شده است لذا نمی‌توان با ایجاد چند پایگاه دائمی انتظامی امنیت را برقرار نمود. بنابراین نیاز به پایگاه‌های سیار در مناطق گردشگری می‌باشد. از طرفی امنیت اجتماعی را نمی‌توان از وظایف پلیس انتظامی قرار داد بلکه همه ارگان‌ها به نحوی در ایجاد آن دخیل هستند. مهمتر از آن خود ساکنان منطقه هستند که می‌توانند در این امر نقش مهمی داشته باشند.

نتیجه گیری

با توجه به رسالت و چشم انداز گردشگری سازمان منطقه آزاد قشم در راستای توسعه پایدار و همه جانبه گردشگری در این جزیره، اهداف ذیل جهت تحقق رسالت های یاد شده سازمان در این حوزه برای مقاطع سه ساله، شش ساله و ده ساله معرفی گردیده است :

- توسعه صادرات غیر نفتی و جذب سرمایه های خارجی
- افزایش درآمد های ارزی
- رشد و توسعه امکانات زیربنایی
- کمک به ارتقای سطح رفاه اجتماعی بومیان و ساکنان جزیره

دستیابی به این اهداف در سایه برنامه‌ریزیهای منظم و داشتن طرح جامع گردشگری در افق‌های زمانی کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت امکانپذیر است. در این راستا برخورداری قشم از منطقه پارک طبیعت جهانی می‌تواند امتیاز مثبتی در شکوفایی بخش گردشگری در آن است. این امر زمینه‌های توسعه در بخش‌های روستایی و همچنین خدمات زیربنایی را در قشم فراهم می‌نماید. وجود بیشتر سایت‌های پارک طبیعت در روستاها سبب شده امکانات و خدمات به بخش‌های روستایی در قشم گسترش یابد. لازمه ارائه امکانات و خدمات گردشگری آگاهی از نقاط قوت، ضعف، تهدیدات و فرصتها است. وجود جاذبه‌های طبیعی در کنار جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی و همچنین نحوه دسترسی از مهمترین نقاط قوت گردشگری در قشم است. اما عدم وجود یا کمبود امکانات و خدمات گردشگری در مناطق مهم از جمله جنگل‌های حرا، غارهای نمکی و دیگر جاذبه‌ها از مهمترین نقاط ضعف در زمینه گردشگری در قشم است. تبدیل نقاط ضعف به قوت و تهدیدات به فرصت می‌تواند زمینه رشد و توسعه این بخش را فراهم نماید.

اساساً امنیت انسانی با رویکرد توسعه ای تحقق می‌یابد نه راهبرد های نظامی. برای عینیت بخشیدن به مفهوم جدید امنیت پنج اقدام اساسی: ثبات، برابری فرصتها، توزیع مناسب تر دارایی‌های سودمند؛ نظیر زمین و سرمایه، دسترسی بدون محدودیت به فرصت‌های بازار، اشتغال زایی، شبکه‌ی سلامت همگانی، عدالت اجتماعی از طریق بازسازی ساختار در آمدومصرف ضروری است (باچپایی، ۱۳۸۴: ۳۷).

در ارتباط با امنیت اجتماعی و ضرورت تامین آن در بخش گردشگری، بررسی‌ها نشان می‌دهد مهمترین عواملی که در میزان امنیت اجتماعی و کاهش جرایم نقش دارند عبارتند از:

میزان امکانات زیربنایی، میزان مهاجرین به منطقه یا شهر، ارتباط خانوادگی، تأمین امنیت در شهرها و روستاها از طرف پلیس و تنوع قومیتی و فرهنگی. بررسی این معیارها در شهرها و روستاهای جزیره قشم نشان می‌دهد که با ایجاد امکانات و خدمات زیربنایی و اهمیت به اعتقادات و باورهای اجتماعی می‌توان امنیت اجتماعی جزیره را بهبود بخشید. از طرفی با توجه به وضعیت گردشگری قشم می‌توان این شاخص‌ها را در روستاها و شهرهای قشم با تأکید بر توسعه گردشگری بهبود بخشید. کما اینکه در

بعضی از روستاهای جزیره قشم با حمایت‌های منطقه آزاد جذب گردشگر و اشتغال جوانان صورت گرفته و توانسته تاحدودی اشتغال به‌وجود آمده از طریق جذب توریست، فعالیتهای اشتغال کاذب را تحت تاثیر قرار دهد. مهمترین نکته در زمینه برقراری امنیت اجتماعی توجه به نیروهای بومی و ساکنان منطقه است. استفاده از این نیروها در زمینه جذب گردشگر و همچنین سرمایه گذاری منطقه آزاد در زمینه آموزش ساکنان روستاها می تواند در افزایش امنیت تاثیر مثبتی داشته باشد. مهمترین پیشنهادات در این زمینه عبارتند از:

- ارتقاء سطح کیفی زندگی ساکنین جزیره مطابق با استانداردهای جهانی بر اساس رشد صنعت گردشگری؛
- تبدیل فرودگاه بین المللی قشم به یک کریدور منطقه ای جابجایی کالا و مسافر؛
- ایجاد یک بازار محوری گردشگری در منطقه و کنترل آن بر اساس سیاست گذاری های مدیریت جزیره قشم و ایفای نقش محوری ° کلیدی جزیره قشم در حوزه فعالیت های گردشگری اتحادیه مناطق آزاد؛
- ارتقاء نظارت و کنترل کیفیت و نحوه ارائه خدمات مراکز اقامتی؛
- توجه و نظارت بر کیفیت اجرای جشنواره ها جهت بهره برداری بیشتر؛
- تاکید و توسعه بر جذب و افزایش گردشگران علمی و فرهنگی؛
- تأکید بر نیروهای بومی جهت ایجاد امنیت اجتماعی در بخش گردشگری؛
- توجه به زیرساخت های منطقه و افزایش امکانات و خدمات به همراه استفاده از طراحی های عاری از جرم در محیطهای گردشگری.

منابع

- ابراهیم‌زاده، عیسی؛ ضیایی، محمود؛ دلشاد، علی (۱۳۹۱). اصول و فرآیند برنامه‌ریزی راهبردی توسعه توریسم. تهران: انتشارات صحرا.
- اخوان کاظمی، بهرام (۱۳۸۵). امنیت و راهکارهای آن در اندیشه محقق سبزواری. پژوهش نامه علوم سیاسی، شماره ۴.
- الوانی، سید مهدی؛ پیروز بخت، معصومه (۱۳۸۵). فرآیند مدیریت جهانگردی، تهران: انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- انوار، سید فخرالدین (۱۳۸۴). قشم و تجربیات توسعه، کتاب ایده‌ها. تهران: انتشارات منطقه آزاد قشم.
- برآبادی، محمود (۱۳۸۴). الفبای شهر. تهران: انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور.
- بلوکباشی، علی (۱۳۸۵). جزیره قشم. چاپ چهارم، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- بیک محمدی، حسن (۱۳۷۸). نگاهی گذرا به عملکرد مناطق آزاد تجاری ° صنعتی ایران در توسعه (مورد منطقه آزاد چابهار). سپهر، شماره ۲۹.
- پاپلی یزدی، محمد حسین؛ سقایی، مهدی (۱۳۸۶). گردشگری (ماهیت و مفاهیم). تهران: انتشارات سمت، چاپ دوم.
- تقوایی، مسعود؛ اکبری، محمود (۱۳۸۸). مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی و مدیریت گردشگری شهری. اصفهان: نشر پیام علوی.
- خلیلی، رضا (۱۳۸۱). مهاجرت نخبگان، پدیده‌ای اجتماعی یا موضوع امنیت ملی. فصلنامه مطالعات راهبردی، سال پنجم، شماره دوم.
- دیباین، ابراهیم (۱۳۷۲). بررسی فعالیت‌های منطقه آزاد تجاری صنعتی قشم. اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان هرمزگان.
- دیناری، احمد (۱۳۸۴). گردشگری شهری در ایران و جهان. مشهد: دانشگاه فردوسی.
- دیوید، فرد. آر (۱۳۷۹). مدیریت استراتژیک. ترجمه علی پارسائیان و محمد اعرابی، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- دهقان، مهدی (۱۳۸۳). شهرنشینی و روند افزایش جرایم. مجله شهرداری‌ها، سال چهارم، شماره ۴۱.
- رحیم‌پور، علی (۱۳۹۲). توسعه گردشگری در جمهوری اسلامی ایران (چالش‌ها و راهکارها). پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری.

- زیاری، کرامت ا...؛ رستم گورانی، ابراهیم؛ بیرانوندزاده، مریم (۱۳۸۶). جایگاه پارک طبیعت قشم و تأثیرات آن بر اقتصاد گردشگری در جزیره قشم. همایش بین المللی پارک طبیعت قشم، منطقه آزاد قشم.
- ساروخانی، باقر؛ نویدنیا، منیژه (۱۳۸۸). امنیت اجتماعی خانواده و محل سکونت در تهران. فصلنامه رفاه اجتماعی، سال ششم، شماره ۲۲.
- سالنامه آماری استان هرمزگان. (۱۳۸۶). استانداری هرمزگان، معاونت برنامه‌ریزی و بودجه.
- سراقی، عیسی و همکاران (۱۳۸۷). نقش جاذبه‌های اکوتوریسم در توسعه گردشگری نهبوند با تأکید بر مدل SWOT، نشریه علوم جغرافیایی، شماره ۱۱.
- سراپی، محمد حسین؛ بیرانوند، مریم؛ رستم گورانی، ابراهیم (۱۳۸۶). بررسی ظرفیت‌های ژئو توریستی پارک طبیعت قشم با تاکید بر جنگل حرا و غار نمکدان. منطقه آزاد قشم.
- سرشماری عمومی نفوس و مسکن ایران (۱۳۸۵)، مرکز آمار ایران.
- طیبی، جمال الدین؛ ملکی، محمدرضا (۱۳۸۴). برنامه‌ریزی استراتژیک. تهران: انتشارات ترمه.
- علی احمدی، علیرضا؛ فتح الله، مهدی؛ تاج الدین، ایرج (۱۳۸۲). نگرشی جامع بر مدیریت استراتژیک: رویکردها، پارادایم، مکاتب، فرایندها، مدل‌ها، تکنیک‌ها و ابزار، تهران: تولید دانش.
- کاظمی، مهدی (۱۳۸۶). مدیریت جهانگردی. تهران: انتشارات سمت.
- کریمی، جعفر؛ محبوب‌فر، محمدرضا (۱۳۹۱). تکنیک‌ها و مدل‌های برنامه‌ریزی توریسم، تهران: انتشارات ارکان دانش.
- گی، چاک. وای (۱۳۸۶). جهانگردی در چشم انداز جامع، ترجمه علی پارسائیان و محمد اعرابی، چاپ چهارم، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- قادری، رضا و همکاران (۱۳۹۰). راهبردهای برنامه‌ریزی منطقه‌ای گردشگری با استفاده از تکنیک SWOT. مطالعه موردی شهرستان پیرانشهر، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال اول، شماره ۱.
- لی، جان (۱۳۷۸). گردشگری و توسعه در جهان سوم. ترجمه عبدالرضا رکن الدین افتخاری، تهران: شرکت چاپ و نشر بازرگانی.
- لومسدن، لس (۱۳۸۶). بازاریابی گردشگری. ترجمه محمد ابراهیم گوهریان، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- مافی، عزت الله؛ سقایی، مهدی (۱۳۸۸). کاربرد مدل MS_SWOT در تحلیل مدیریت گردشگری (مطالعه موردی کلان شهر مشهد). فصلنامه جغرافیا و توسعه، شماره ۱۴.
- معاونت بودجه و برنامه‌ریزی استانداری هرمزگان (۱۳۸۷). سند مقدماتی توسعه شهرستان قشم.

- معاونت بودجه و برنامه‌ریزی استانداری هرمزگان (۱۳۸۶). سالنامه آماری. استانداری هرمزگان.
- نوبخت، محمد باقر؛ پیروز، بخت (۱۳۸۷). توسعه صنعت گردشگری در ایران؛ موانع و راهکارها. تهران: معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی.
- نوریخس، حسین (۱۳۶۹). جزیره قشم و خلیج فارس. تهران: انتشارات امیرکبیر.
- نوریخس، حسین (۱۳۷۹). قشم امروز، بندر و دریا. شماره ۷۶-۷۷.
- وارثی، حمیدرضا و همکاران (۱۳۸۹). امکان‌سنجی پتانسیل‌های گردشگری در شهر سقز با استفاده از مدل SWOT. فصلنامه مدیریت شهری، سال دوم، شماره سوم.
- والا، فرانسوا (۱۳۸۴). گردشگری بین‌المللی. ترجمه گوهریان و محمد ابراهیم و محمد مهدی کتابچی، تهران: انتشارات سپهر.
- یاوری، احمدرضا؛ شراره‌پور، ابراهیم (۱۳۸۱). برنامه‌ریزی توسعه آتی جزیره قشم در چارچوب آمایش سرزمین.
- هادی پور، مهرداد (۱۳۷۹). پهنه بندی جزیره قشم در توسعه پایدار توریسم، در بستر آمایش سرزمین. طرح پژوهشی، دانشگاه هرمزگان.
- هندیانی، عبدا... (۱۳۸۷). بررسی تحولات مفهومی امنیت در محیط امنیتی. سال نهم، شماره سوم.
- Bramwell, B. & L. Rowding (۱۹۹۴). Tourism marketing organization in industrial cities, tourism management. no. ۱۵.
- Carmona, Matthew , Heath, Tim, Oc, Taner: Tiesdell, Steve (۲۰۰۳) Public Places, Urban Spaces, Oxford, Architectural Press.
- Jafari, J. (۲۰۰۰). Encyclopedia of tourism. first published, routledge
- KPMG. (۲۰۰۲). Qeshm Island Tourism Development. National park Opportunity Assessment.
- KPMG. (۲۰۰۳) Qeshm Island Tourism Strategy. Final Report. For Qeshm Free Zone The Rising Sun in the Persian Gulf. QIDO. Loose leaf folder. KPMG Assurance and Advisory. November.
- Pile. S and Christopher B. (۱۹۹۹) Unruly Cities, Routledge, London.
- Rosewarne, Lauren (۲۰۰۵) "The Mens Gallery, Outdoor Advertising And Public Space: Gender, Fear ,and Feminism", Department of Political Science, University of Melbourne, Victoria, Womens Studies International Forum ۲
- Ryan, C. (۱۹۹۵). Researching tourism satisfaction: Issues, concept, and problems. London: Rutledge

- Wolfers.JKL(۱۹۶۲):"National Security as an ambiguous Symbol..." Baltimore: Johns Hopkins University Press.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی